

กรณีศึกษาครอบครัว : พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2552

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

กรณีศึกษาครอบครัว: พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2
 FAMILY STUDY: SELF-CARE BEHAVIOR OF THE TYPE 2 DIABETES

กุศลสิน บุญมี 4937540 RACN/M

พช.ม. (การพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน)

คณะกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : สุพรรณิ ทรายกุล, วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร์), สุภาพ อารีเอื้อ, Ph.D. (Nursing)

บทคัดย่อ

เบาหวานเป็นโรคเรื้อรังที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ ผลลัพธ์ของการควบคุมโรคขึ้นอยู่กับความร่วมมือในเรื่องการดูแลตนเองของผู้ป่วย มีผู้ป่วยจำนวนมากที่ประสบปัญหาไม่สามารถควบคุมโรคได้ ปัญหานั้นมีความซับซ้อนแตกต่างกันในผู้ป่วยแต่ละรายอันเป็นผลมาจากความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทแวดล้อมรอบตัวผู้ป่วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของครอบครัว การศึกษาครั้งนี้เป็นแบบกรณีศึกษาครอบครัวมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 และการมีส่วนร่วมของครอบครัว โดยนำแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพมาเป็นแนวทางในการศึกษา กรณีศึกษามีจำนวน 4 ครอบครัว จำแนกเป็น ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ไม่มีภาวะแทรกซ้อนเรื้อรัง 2 ราย มีภาวะแทรกซ้อนเรื้อรัง 2 ราย และผู้ดูแลผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ทำการศึกษา จำนวน 4 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสังเกตแบบไม่มีปฏิสัมพันธ์ โดยการสังเกตโดยตรง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 โดยเฉพาะผู้ที่มีภาวะแทรกซ้อนเรื้อรังซึ่งไม่สามารถควบคุมโรคได้ ได้แก่ ผู้ป่วยไม่สามารถควบคุมอาหารได้เนื่องจาก พร่องความรู้เรื่องอาหารไม่สามารถลดปริมาณอาหารที่ชอบลงได้ การรับประทานผลไม้ที่มีราคาถูกตามฤดูกาลโดยเฉพาะผลไม้ที่มีรสหวาน พร่องความรู้ในเรื่องโรคและภาวะแทรกซ้อนจากโรคเบาหวาน การทดลองรับประทานอาหารที่ได้รับคำแนะนำให้ควบคุมและจำกัด ไม่ได้ออกกำลังกายเนื่องจากเชื่อว่าร่างกายอ่อนแอ และมีพฤติกรรมดัดหนึ่งเท้าที่ขึ้นออกมาเพราะมีการรับรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานที่ไม่ถูกต้องตระหนักถึงความรุนแรงของโรคน้อย มีการรับรู้อุปสรรคต่อการดูแลตนเองมากกว่าประโยชน์ที่ได้รับ จึงทำให้ผู้ป่วยไม่สามารถควบคุมโรคได้ ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ไม่มีภาวะแทรกซ้อนเรื้อรังพบว่า ผู้ป่วยสามารถควบคุมโรคได้ โดยการลดปริมาณอาหารหวานและมันลง คำนึงถึงชนิดและปริมาณอาหาร มีวิธีการรับประทานอาหารที่เหมาะสม ออกกำลังกายและดูแลเท้าโดยทำความสะอาดเท้าแช่เท้าด้วยน้ำอุ่นทุกวัน ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ทั้ง 4 ราย มีพฤติกรรมการทดลองใช้สมุนไพร และมีปัญหาเกี่ยวกับการแบ่งเม็ดยา ผู้ดูแลผู้ป่วยทั้ง 4 รายมีส่วนร่วมอย่างมากในการดูแลผู้ป่วย ได้แก่ดูแลจัดเตรียมอาหาร เตือนเรื่องการรับประทานยา ดูแลความสะอาดเสื้อผ้า สังเกตอาการผิดปกติเตรียมอุปกรณ์ในการดูแลทำความสะอาดเท้า ผลการศึกษานี้มีข้อเสนอแนะในการพัฒนาแนวทางในการจัดกิจกรรมการดูแลผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การประเมินผลอย่างเป็นระบบและการมีส่วนร่วมของครอบครัวมาเป็นแรงสนับสนุนให้ผู้ป่วยมีพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ดีอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของครอบครัว / พฤติกรรมการดูแลตนเอง / ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

FAMILY STUDY: SELF- CARE BEHAVIOR OF THE TYPE 2 DIABETES**KUTSALIN BOONMEE 4937540 RACN/M****M.N.S. (COMMUNITY HEALTH NURSE PRACTITIONER)****THEMATIC PAPER ADVISORY COMMITTEE: SUPUNNEE THRAKUL, M.S.
(Public Health) SUPARB AREE-UE, Ph.D. (Nursing)****ABSTRACT**

Diabetes Mellitus (DM) is a chronic disease that is incurable. The outcome for controlling this disease depends on the patient's participation regarding self-care behavior. Many DM patients are unable to control the disease. The problems of each patient are complex and different due to the social context and surroundings, especially family participation. This family study aimed to describe the self-care behavior of people with type 2 diabetes and family participation. The Health Belief Model was used to guide this family study. There were four family studies, comprising two cases of people with type 2 diabetes with chronic complications, and two cases without chronic complications, including four caregivers. Structured interviews and non-reactive techniques with direct observation were used for data collection. Audio recordings were transcribed verbatim. A qualitative content analysis of the transcripts was used to elicit themes.

The results of the family study showed that the problem with self-care behavior, especially in those with the type 2 diabetes with chronic complications, was that they could not control the disease. Some patients had a lack of knowledge about diabetic diets. Some DM patients ate low-priced seasonal sweet fruits rather than a restricted and controlled diet. Some DM patients simply ate their favorite foods. DM patients with chronic complications could not exercise because of their malaise and the fact that they are easily fatigued. Patients with type 2 diabetes with chronic complications had callouses on their toes. Due to a perceived lack of susceptibility to DM complications and misconceptions regarding the severity of the disease, some patients do not see the benefits of a controlled diet. The study found that the patients with DM without chronic complications could control their diet by reducing sweet and fatty foods, including taking precautions regarding the amount and type of foods eaten. These patients cleaned and soaked their feet in warm water. All of the type 2 diabetes in this family study had used herbal medicine before, and some patients had a problem with dividing the diabetes tablets prescribed by the physician. All caregivers were responsible for the DM patients regarding dietary control, medication taken, general care, and foot care. Results from this family study suggest developing a guide for the activities to care for patients with type 2 diabetes, such as learning by real experience, systematic evaluation, and family participation to support the self-care behavior of patients with type 2 diabetes.

**KEY WORDS: FAMILY PARTICIPATION/ SELF-CARE BEHAVIOR/ TYPE 2
DIABETES**

151 pages